

A szótár 265 lapja hozzávetőleg kétezer nevet, de több mint tízezer névváltozatot tartalmaz. Több függelék egészíti ki a kötetet. Ezek egyike a földrajzi köznevek szótára, de csak azoknak a magyarázata található meg itt, amelyek már nem világosak a mai angol olvasónak. A második függelék a nevek osztályozását foglalja magában. Itt sem törekszik teljességre a szerző, inkább csak példákat sorol föl a különböző névtípusokra /nagytság, alak, falutól való távolság, irány, talajminőség, szín, művelési ág, növényzet, háziállatok, vadállatok, épületek stb. lehettek a névadás indítékai/. Nagyon érdekesek a településtől való nagy távolságra utaló szimbolikus nevek: America, Babylon, Bohemia, Niniveh, World's End 'Világvége', Zululand stb. Külön foglalkozik egy függelék Halstock különleges helyneveivel, melyek között sok az emlékeztetőnév: klasszikus, középkori és XIX. századi tudósok, politikusok, filozófusok stb. /Aristotle, Bacon, Brutus, Cicero stb./, szimbólumnév /Constitution, Freestate, Government, Liberty, Revolution stb./, városnév, dátumnév stb. Gazdag irodalomjegyzéken kívül még egy index zárja a kötetet, amelyben a címszóként ki nem emelt nevek szerepelnek.

Sok érdekességén kívül nagyon elgondolkodtató ez a könyv. Jóval kisebb országunkban még csak a nevek összegyűjtésének a derekán vagyunk, s ezek is csupán újkoriak, legfőljebb XIX. századiak. Mikor kerül sor a magyar történeti helynevek /nem helységnevek, nem településnevek, hanem „mezőnevek”, ha úgy tetszik: dűlőnevek/ összegyűjtésére, hát még a rendszerezésére, etimológiai magyarázatainak megadására? Érdemes rajta elgondolkodnunk!

HAJDÚ MIHÁLY

DR. BODNÁR BÉLA, HÓDMEZŐVÁSÁRHELYNEK ÉS KÖRNYÉKÉNEK FÖLDRAJZI NEVEI. SZEGED, 1983. 252 l. /3 TÉRKÉPMELLÉKLETTEL/

A várható megyei földrajzinév gyűjteménytől függetlenül, a Csongrád megyei Levéltár kiadványaként, /a „Tanulmányok Csongrád megye történetéből” című sorozat VII. köteteként/,

jelent meg Hódmezővásárhely és környékének nem a mai, hanem a 30-as évek végének névállapotát bemutató könyv. A szerző sajnos már nem érthette meg, hogy munkája napvilágot lásson. A kötet anyagát a szerző gimnáziumi tanulóként 1912-ben kezdte gyűjteni, és 1938-ban fejezte be. Emiatt is volt szükséges, hogy a kéziratot nyelvész szakember, Szabó József ellenőrizze és sajtó alá rendezze. A kötet előszavát Nyíri Antal írta, ebből kitűnik, hogy a József Attila Tudományegyetem Magyar Nyelvészeti Tanszéke már az 1970-es évek elején szorgalmazta a mű kiadását.

A könyv 2081 földrajzi nevet tartalmaz, betűrendben felsorolva. Hódmezővásárhely bel- és külterületének neveit nemcsak felsorolja, hanem gazdagon adatolt szócikkekben mutatja be. Az adattár nemcsak a földrajztudós szerző szakmai magyarázatait tartalmazza, hanem a nevekhez fűződő történeti, néprajzi, nyelvészeti vonatkozásokat is. Az élőnyelvi adatokat levéltári kutatások adataival is kiegészítette, sőt repülőgépről végzett megfigyelések tanulságait is közli. Ugyancsak példa nélküli az eddigi névgyűjteményekben, hogy az egyik tó -- Kakkasszék-tó -- vegyi elemzését is közli /vö. 5, 84/. Ugyancsak rendkívül részletes névcikke van a Hód-tó-nak /vö. 72-5/, amely a szerző légi megfigyelései alapján valamikor nem is tó, hanem ősi, elhagyott tiszai meder lehetett.

A könyv egyébként is gazdag tárháza a hajdani vízi világ, sok száz régi ér, tó, mocsár elnevezésének. Ezeket a helyeket ma már hiába keresnénk, de eltűntek az egykori tanyák, dűlők, dombok, halmok is; s az idő nem hagyta változatlanul a város régi épületeit, utcáit sem. Sok-sok név tűnt el, s merült feledésbe. Szerencsénkre Bodnár Béla könyve őrzi a valamikori vásárhelyi határ régi neveit. A hangjelölés bizonyos vitás esetei ellenére /vö. 8/ a szakemberek nyelvészeti, néprajzi, valamint földrajzi, történelmi forrásként, az iskolák pedig honismereti munkájukban jól hasznosíthatják.

Köszönet illeti a Csongrád megyei Levéltárat, hogy lehetővé tette a könyv megjelentetését.

POSGAY ILDIKÓ